

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФІЗИКА, ЕЛЕКТРОНІКА,
ЕЛЕКТРОТЕХНІКА

ФЕЕ: 2016

**МАТЕРІАЛИ
та програма**

НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(Суми, 18–22 квітня 2016 року)

Суми
Сумський державний університет
2016

Дислокаційна люмінесценція кристалів кремнію

Сватюк Д.Р., студент

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

Немає досконалих та ефективних джерел світла, які сумісні з Si-технологією (Si-світлодіоди, лазери з $\lambda = 1,1-1,6$ мкм). Існує декілька технологій виготовлення кремнієвих світлодіодів (СД) для оптоелектроніки: СД з дислокаційною люмінесценцією (ДЛ), СД на пористому кремнії, СД на основі полікристалічного кремнію та на основі монокристалічного з різного типу домішками (O_2 , Er, Eu). Перспективним типом Si світло діодів (СД) вважаються СД з дислокаційною люмінесценцією. Ця технологія базується на структурах з лінійними дефектами, в яких спостерігається випромінювання при $\lambda \sim 1,1-1,6$ мкм. Такий вид випромінювання досі не знайшов практичного застосування, оскільки не вдалося знайти ефективні способи пониження без випромінювальної рекомбінації у СД з ДЛ, та мало місце значне температурне гасіння ДЛ.

Основною проблемою СД з ДЛ є реалізація електролюмінесценції ($\eta > 0,1\%$) при КТ та питання деградації властивостей оптично активних шарів. У СД з ДЛ вже досягнутий $\eta = 0,1\%$ та швидкодія на рівні 2 мкс і $\lambda = 1,44$ мкм [1]. Розвиток гетерування центрів безвипромінювальної рекомбінації дозволяють виготовити СД із зовнішньою квантовою ефективністю електролюмінесценції 0,1% при КТ. В спектрі ДЛ Si-структур є 4 основні лінії з максимумами при 0,81, 0,87, 0,93 і 0,99 еВ, відповідно [2].

Метою є дослідження процесів електролюмінесценції кристалів р-Si з різною концентрацією дислокацій і домішок та вивчення можливості виготовлення високоефективних СД на їх основі.

Методика підготовки досліду. включає три експериментальні зразки. Пластини Si вирізались з монокристалічного блоку р-типу марки КДБ10. Розмір кожного з них $= 3 \times 4 \times 7,5$ мм. Такі розміри кристалів були зумовлені конструкційними особливостями дослідних установок. Після вирізання дослідні зразки шліфувалися абразивними порошками з розмірами зерна 14-5 мкм. По закінченню шліфовки проводилось хімічне полірування зразків у 5% розчина NaOH. Кристал № 1 — вихідний, не піддавався жодній попередній обробці;

кристал № 2 – пластично деформований з підвищеною концентрацією дислокацій до $5 \cdot 10^5 \text{ см}^{-2}$; кристал №3 – відпалений в атмосфері кисню при $T = 1000^\circ\text{C}$. Після хімічних обробок та дослідження дефектного стану поверхні (111) (за допомогою оптичного мікроскопа «Люам-ІЗ» та електронного мікроскопу) на кристали у вигляді сітки (додаток 1) у вакуумному універсальному пості ВУП5М з тиском залишкових газів $P \sim 1,3 \cdot 10^{-3} \text{ Па}$ напилювали плівки Al, які виступали в ролі омичних електричних контактів. По закінченню експерименту кристал № 2 піддався термічному відпалу у атмосфері O_2 , а кристал № 3 пластично деформувався. Перед наступними обробками омичні контакти стравлювались у нітратній кислоті.

Спектр дислокаційної люмінесценції вивчали за допомогою модернізованого спектрометра (додаток 2) СФ-20. Зразки розміщувалися у вакуумному ($P \sim 5 \cdot 10^{-6}$) кріостаті при двох температурних режимах: при температурі зрідженого азоту (-183°C) та при кімнатній. Збудження проводилось імпульсним електричним струмом величиною 100 мА та частотою 1 Гц.

Експериментальні результати: отримано спектральні залежності інтенсивності ДЛ від довжини хвилі. З аналізу цих залежностей для кристалу №1 видно, що як і при кімнатній, так і при температурі зрідженого азоту в люмінесценції можна чітко виділити 2 максимуми інтенсивності в околі $\lambda = 1,14 \text{ мкм}$ і $\lambda = 1,44 \text{ мкм}$. Однак при температурі зрідженого азоту інтенсивність люмінесценції є вищою, ніж при кімнатній температурі. Виявлено, що взаємні обробки зразків № 2, 3 пластичною деформацією та відпалом у атмосфері кисню спричинили збільшення інтенсивності люмінесценції ліній D2 та D4 у 1,5-2 рази. Допускаємо, що лінія люмінесценції D4(1,07 eV) зумовлена екситонною рекомбінацією, а лінія D2(0,87 eV) переходами електронів з донорних рівнів, утворених киснем у забороненій зоні, на акцепторні рівні, утворених дислокаціями.

Керівник: Павлик Б.В., *професор ЛНУ ім. І. Франка.*

1. Н.А. Дроздов, А.А. Патрин, В.Д. Ткачев, *Письма в журнал экспериментальной и теоретической физики* **23**, 651 (1976).
2. Н.Ф. Соболев, *ФТП*, **44** № 1, 3 (2010).